

„összezavarni a tudatállapotokat”

AARON GÁBORRAL ORCSIK ROLAND LEVELEZIK

Aaron Blumm álneved Darvasi László prózájából került elő. Ez azt jelentené, hogy írói karriered elején Darvasi-rajongó voltál? Ma is annak tartod magad?

Az irodalommal való kokettálásom kezdetén aránylag gyorsan felfedeztem magamnak a modern magyar irodalmat, legelőször is Ottlikot, majd Örkényt, Hajnóczyt, Mészölyt, Nádist, Esterházyt. De a fiatalabbakat nem ismertem, egy-két szerző a kezembe akadt ugyan, de nem igazán lelkesedtem értük. Az áttörést Bányai János tanár úrnak köszönhetem, egy órájára ugyanis nagy rakás könyvvel állított be, és kiadta az ukázt, írjunk róluk kritikákat. Nekem éppen Darvasi jutott, *A portugálok*. Először csak pislogtunk, kik is ezek az arcok, de amint haladtunk a „sűrűjébe” egyre nagyobb élvezettel olvastuk a szövegeket. A friss magyar próza lehangoló hatással volt rám: Garaczi, Bodor Ádám, Podmaniczky, Ficsku Pál, Németh Gábor és a többiek szövegei bátorítólag hatottak, egyfajta könnyedség érződött belőlük az addigi „komoly” szerzők után, mutattak egy utat, amin én is elindulhattam. Darvasi szövegeit már akkor megszerettem, az álnévnek köszönhetően pedig különös kapcsolat alakult ki közöttünk, annak ellenére, hogy előben háromszor-négyszer ha találkoztunk összesen, a szövegeink, a „Blumm”-motívumok valahol mindig összeértek. A múltkor Laci vendégünk volt a Dombos Festen, és rögtön azzal indított, akkor most ki is találta ki a nevet, mert már nem emlékezett. Nekem sokáig úgy rémlett egyébként, hogy az Aaron Blumm név *A portugálokban* jelenik meg először, sokáig keresgéltem is ott hiába, végül *A Borgognoni-féle szomorúságban* újra megtaláltam. Persze nagy öröm volt az is, hogy a *Könnymutatványosokban* is „szerepelek”. Darvasinak végül, mint körösztanáymnak dedikáltam a *Török Zolit*, azt hiszem ennyivel minimum tartoztam neki.

Tanulmányokat Virág Gábor néven közöltél. Aaron Blumm csak szépirodalommal foglalkozik? Miért? Az álneved egy olyan fátyol, amin átdereng a valódi neved. Mindenki tudja rólad, hogy Te vagy Aaron Blumm. Sőt, Wyragh Gáborként is publikáltál már. Nem akartad titokban tartani vagy csak nem sikerült eltitkolnod az álneveid a futótűzként terjedő pletyka miatt?

A legelején rejtőzködési szándékkal kezdtem használni az álnevet, de persze nem lehetett sokáig titokban tartani. A Virág Gábor szerzői név egyébként foglalt volt a helytörténetész apám által, ezért már a kezdetektől fogva próbálkoztam a különböző írói (ál)nevekkel: ivg, ifj. Virág Gábor, Virág Flóra, Márk Virág, Wyragh Gábor, sorolhatnám még, milyen neveken nem publikáltam, amikor is szerencsésen összefutottunk Aaron Blummal. Úgy éreztem, valahol meg kell húznom a határt a valós és a fikciós énem között, ha egyáltalán léteznek ilyen kategóriák. A tanulmányírásnak (amiről hál’ istennek leszokóban vagyok) megvan a maga komolysága, munkahelyi, jogi, stb. következményei, ahogyan a szerkesztői, főszerkesztői pozícióknak is. A polgári munkahelyem is megköveteli a komolyságot, Aaron Blumm bohémsága nem biztos, hogy mindenki számára elfogadható és érthető. Amikor egy-egy „kuncsaft” betéved a munkahelyemre az „életbevágóan fontos” problémájával, nem biztos, hogy örülni tud,

ha egy megbízhatatlan, gyanús foglalkozású és identitású személlyel szembesül. Az ember persze gyakran skizofrén helyzetekbe is keveredik mindezek miatt, de mi mászt tehetnék, próbálom az egészszet iróniával kezelni, illetve hasznosítani a szövegeimben.

A '90-es években sokan úgy döntöttek, hogy otthagyják a háborúba menetelő szülőföldjüket, köztük én is. Téged sohasem kísértett meg az eltávozás gondolata? Hogyan tekintesz azokra, akik elhagyták a Vajdaságot? Árulók, bűnözők, karrieristák, álvajdaságiak vagy szimplán csak gyávák?

Úgy érzem, a menni vagy maradni kérdése a maga bonyolultsága miatt a vajdasági magyarság kibeszéletlen problémáinak egyike. Semmivel sem volt könnyebb azoknak a sorsa, akik elmentek, azokénál, akik itt maradtak. Súlyosbítja a problémát, hogy amint az ember elmegegy innen, a szavai más kontextusba kerülnek, s ezt nagyon könnyen félre lehet értelmezni. Mindez fordítva is igaz, az itt elhangzó szavak más jelentést nyernek odaát. Saját példámon is megéltem, hogy egy pesti lapnak adott ártalmatlan nyilatkozatból hogyan lesz Vajdaságban súlyos felségárulás. Az eltávozás gondolata engem is sokáig és sokszor foglalkoztatott, és azt sem mondhatom, holnapután nem fogok én magam is lelépni. A háború(k) előtt egyáltalán nem volt könnyű dönteni, pont annak a generációnak a tagja vagyok, amelyiknek 1991. szeptember 15-én kellett bevonulnia a(z akkor még) Jugoszláv Néphadseregbe, amikor is már nagyon tisztán lehetett látni, mi vár ránk. Szlovéniából már kivonult a hadsereg, és tudni lehetett, Horvátországban véres összetűzések lesznek. Nem tartom magam jó politikai elemzőnek, de érdekes mód a titokzatos turistához, Waldóhoz hasonlóan valahogy mindig odakeveredtem a dolgok sűrűjébe: az 1988-as joghurtforradalmat, amivel ugye valahol a miloševići örület elkezdődött, teljesen véletlenül élőben néztem végig a tévében, és tizenöt éves fejjel is éreztem, onnantól egész más lesz az élet az addig mintaországnak számító Jugoszláviában. Sokáig nem értettem, ezt mások miért nem látják, látták, persze azóta okosodtam, s rá kellett jönnöm, az ember sokféle kompromisszumra lesz képes az idő előrehaladtával. A katonaságba való bevonulást afféle sorsszerűségként, eleve elrendeltségként éltem meg, noha napokkal előtte is gondolkodtam azon, elmeneküljek-e az országból. Nekem végül is szerencsém volt, de a generációból többen is meghaltak, megroppantak az akkori háborúkban. Amikor leszereltem, Újvidékre kerültem egyetemre, és sajnos nagyon más volt az a város, mint amit azelőtt megismertem, nagyon hiányoztak belőle bizonyos emberek, akiknek a hiányát nehezen lehetett pótolni. Légüres térben találtam magam, amiben aztán újra fel kellett építeni a barátságokat. De mindig ez történt Újvidéken: az ember körül épp kezdett kialakulni egy közeg, amikor megint jött egy háború, és megint elmentek egy csomóan. A legfájóbb számomra a NATO-bombázás volt, épp összejött egy jó társaság a *Symposion* körül, kezdtünk jó számokat csinálni, pezsgett a szerkesztőség, komoly viták, komoly írások jelentek meg nálunk, amikor elkezdtek potyogni a bombák, és megint csak a légüres tér maradt. A bombázások után magam is leléptem, egyszerűen nem találtam már a helyem Újvidéken, nem nagyon hittem abban, hogy ismét el lehet kezdeni az építkezést, de aztán egy év pesti tengődés után mégis visszajöttem. Elkezdtük szervezni a Dombos Festet, munkatársa majd szerkesztője lettem a HÍD-nak; a Sympónak újra vannak jó számai, megint vannak fiatal írók, jó írások, fontos történések, sokszor úgy néz ki, érdemes csinálni, de aztán mindig történik valami, ami miatt hajlamos vagyok igen pesszimistán látni a jövőt.

Költőként kezdted, első versesköteted 1989-ban jelent meg, címe: Istenfélő ház. Mi csalogatott a próza felé? Olykor még írogatsz verset, néha ezeket publikálsz is. Nem tervezel újabb verseskötetet?

Azt az első kötetet legszívesebben letagadnám, volt benne egy-két jó vers, de az egésznek nem sok köze van ahhoz, amit később csináltam. Vajdaságban kultusza van a Középiskolások Művészeti Vetélkedőjének, valójában itt kap először bemutatkozási lehetőséget a jövő generációja, ott lehet meglátni, kikre lehet számítani a későbbiekben. A KVM-n én is szerepeltem, verseimmel egy második és egy első díjat is elvittem, ebből lett az első kötet, de aztán egy szakadás állt be, évekig nem írtam semmit, jött a katonaság, majd az egyetem, utána pedig prózaíróként definiáltam magam újra, igaz, olykor versek is megjelennek tőlem. Valahogy a próza jobban vonzott, vonzottak a történetek, a történetek elmesélhetőségének módozatai. Lehet azonban, hogy többet kellene versírással is foglalkoznom, legutoljára, amikor volt egy prózarendelése, ahogy sem jöttek a prózamondatok, csak verssorokat tudtam egymás alá írni. Elképzelhető, hogy az annak idején magamban megerőszkolt költő, idővel majd megpróbál bosszút állni a prózaíró Aaron Blummon.

Vajdaságiként kik állnak közel hozzád és miért az Új Symposion lírai és prózahagyományából? Rajtuk kívül mely költőkkel foglalkozol még szívesen?

Már említettem, bizonyos szempontból hiszek a sorsszerűségben, s valahogy ez az irodalomban is működött nálam: a fontos könyvek mindig megtaláltak. Gyerekkoromban rengeteg ifjúsági regényt olvastam, szinte mindent, ami a kezembe került, aztán egyszer a szokásos csantavéri nagymamás nyaralás közben elfogyott a magammal vitt olvasnivaló. Turkáltam öreganyám szekrényében, ahol elméletileg csak vallási újságokra bukkanhattam volna, amiket már szintén elolvastam. Ott találtam rá a *Cuniculus*ra (az egyik hetilap élőlírási rovatjának nyereségként), és hirtelen egy nagyon más világ nyílt meg a könyv által előttem. Ahogy én látom egyébként, Vajdaságban minden jelentősebb költő vagy prózaíró kötődött valamilyen szinten a Symposionhoz: Balázs Attila után faltam a Tolnaikat, Domonkost, Végelt, Danyi Magdolnát, Böndör Pált, Sziverit, sorolhatnám hosszasan a sort, és csak azért nem teszem, nehogy valakit kifelejtsek. A világirodalomból három nevet említenék: Carver, Salinger és Hemingway. Nálam ők a Szentháromság, Aaron Blumm sokat tanult tőlük.

Nekem a prózáid gyakran líraiak: sűrített metaforikusságuknál és tömörségükénél fogva is. Teged foglalkoztat a próza és a líra közötti átmenet?

Nem.

Eddig prózáid rövidtörténetekből állt. Mi vonz a rövid formában? A rövid forma a prózádat a fragmentum műfajához közelíti. Az új köteted is felfogható fragmentált regényként vagy rövid-próza-füzérként. Szerinted van még lehetőség a töredékes formában, nem használdott még el? Sohasem gondoltál arra, hogy egy napon nagy epikával ugorj elő a bokorból? Íróként téged nem vonz Nádas Péter Párhuzamos történetek atomokra bontott szimfóniája?

Természetesen prózaíróként számomra is kihívás a regény, s talán nem árulok el titkot, ha bevallom, már számtalan regény írásába belekezdtem. Hogy ezek soha nem fejeződtek be, annak prózai és kevésbé prózai okai is vannak. A legprózaibb, hogy a különböző munkáim miatt igencsak töredezett az időm, mire újra odaülhetek egy elkezdett szöveg elé, már egészen más dolgok foglalkoztatnak, így igyekszem az elkezdetteket rögtön be is fejezni. Másrészt mindig is érdekelt, hogy például egy Kosztolányi-novella meddig marad meg Kosztolá-

nyi-novellának, ha egy-egy szót elveszünk belőle, működik-e továbbra is ugyanúgy a szöveg, meddig lehet lecsupasztani a mondatokat. Sok szövegem pont ennek a kísérletezésnek a jegyében született, próbáltam minél kevesebb szóval, minél egyszerűbben elmondhatóvá tenni egy-egy történetet. A Carver által megszeretett tartalmi minimalizmus egyfajta formai minimalizmusba is átfordult nálam. Az új kötet kapcsán is elmondhatom, egy-egy szöveg esetében sokszor húztam ki szavakat, mondatokat a minél egyszerűbb és szikárabb forma végett. A múltkor Sirbik Attilával regényszösszenetként sikerült behatárolnunk a *Biciklizések* műfaját, s ha megnézed, nagyon egyszerű, stilisztikailag szegényes nyelven megírt szövegekről van szó, de ezek egymás mellé rakva mégis létrehoznak valamiféle regényérzetszerű bonyolultságot.

Első prózaköteted, a Dombosi történetek csak harmadában volt a tiéd, a másik két szerző Szerbhorváth György és Mirnics Gyula. A kötet írásait többször átírtad, remixelted. Elégedetlen voltál a korábbi formájukkal?

A *Dombosi történetek* születése idején nagyon izgalmas irodalmi élet alakult ki Kishegyesen és környékén. Kishegyest egyébként is az írók falvának szokták nevezni/csfólni, s tényleg magas itt az egy főre eső írószám. A kilencvenes évek közepén több irodalmi társulás is kialakult a faluban, ebből mi hárman, dombosiak elsősorban a *Symposion*hoz kötődtünk, de volt egy másik csoport is, amely lankásiként definiálta magát, és *Táltos* néven adott ki folyóiratot. A lényeg: a friss szövegek nagyon gyorsan nyomdába kerültek, sokszor anélkül, hogy véglegesíthettem volna őket. A nagy karriert befutott *Miért szeretünk óvodába járni?* című szöveg először úgy jelent meg, hogy csomó hibát nem is tudtam kijavítani benne; ahogy frissen megírtam és kinyomtattam, úgy szaladtam vele a Mirnics-gyerekekhez, hogy büszkélkedhessek vele. Gyula bátyja fogta a kinyomtatott változatot, és beletette a *Táltos*ba, anélkül, hogy még egyszer átnézhettem volna. Bár lehet, hogy épp azért lett olyan népszerű, mert nem volt alkalmam javítani rajta. :) A *Dombosi történetekkel* egyébként valódi sztárok voltunk, értsd: a csajok is buktak ránk.

Első önálló prózaköteted 2006-ban jelent meg, a Csáth kocsit hajt címmel. A Dombosi történetek 1998-ban jelent. Az új kötetedre 5 évet kellett várni. Keveset és lassan írsz? Naponta egy beütőt? Többnyire az újvidéki Híd és a szabadkai Symposionban jelennek meg írásaid. Ritkán publikálsz magyarországi folyóiratokban, miért?

Tényleg keveset írok, de ennél nagyobb problémám, hogy keveset is olvasok. Egyszerűen annyira szét vannak töredezve a napjaim, hogy azokba ritkán még egy-egy novella elolvasása sem fér bele, nem hogy egy-egy regényé. Természetesen legszívesebben mást sem csinálnék, csak írnék és olvasnék egész nap, de ezt a luxust sajnos nem engedhetem meg magamnak. A kisebbségi író átka, hogy amellet, hogy írnia, szerkesztenie, szerveznie, működtetnie kell az irodalmat, számos más közösségi feladatot is el kell látnia, ha normális körülmények között akar élni, így én az irodalom mellett települést vezetek, helyi lapot szerkesztek, civil szervezetek munkájában veszek részt, satöbbi. De remélem, idővel sikerülni fog minél jobban csak az irodalomra koncentrálnom, mert sokszor engem is nagyon tud zavarni a felületességem. Az utóbbi időben például (remélem, ezt nem fogják olvasni a főnökeim) rászoktam arra, hogy a munkahelyemen verseket olvasok, így lopkodva össze egy-egy öt percet az irodalomnak. Az íráshoz meg persze sokkal több idő kellene: általában este 11–12 körül csendesedik el minden körülöttem, hogy azon gondolkodhassam, milyen jó is lenne mondatokat írni egy-

más után, s mire belejövök, már lassan indulni kell újra dolgozni. A publikálás meg csak úgy működik igazán, ha folyamatosan jelen vagy, határon túli szerzőként jelen a magyarországi és az itteni folyóiratokban is, így van esély arra, hogy az ember nevét megjegyezzék. Mondjuk az irodalomnak ez a része annyira nem érdekel, megírom a magamét, aztán ha jól csinálom, előbb-utóbb mindegy lesz, hol jelenik meg és mikor, ebben reménykedem. Bár azt elismerem, a vajdasági magyar irodalomnak sokkal erőteljesebb marketingre lenne szüksége, hogy a magyarországi viszonylatban is jelentős szerzőket (nem magamra gondolok) ott is elismerjék.

A legújabb kötetednek három kiadója is van: a budapesti JAK és Prae, valamint a szabadkai Symposion. Fontos neked, hogy a munkád eljusson a magyarországi olvasóhoz és kritikához is?

A magyarországi jelenlét természetesen nagyon fontos, mert ezáltal méretik meg igazán az ember, a hármaskiadással azonban inkább a vajdasági mivoltomat szerettem volna hangsúlyozni. Súlyos lokálpatrióta vagyok, s talán nem lépek senki tyúkszemére, ha kimondom, Vajdaságot sokkal inkább a hazámnak érzem, mint Magyarországot. A kötet kapcsán rengeteg technikai probléma felmerült a határon túliság miatt, de az is érdekes konklúzió volt, hogy közös kiadásként a pályázatokon végül sokkal több pénzt lehetett szerezni, mintha csak magyarországi kiadóként pályáznánk. Érdemesnek tűnik hát magyar-magyar projekteknél gondolkodni.

A Csáth-os könyved címe megidézi a Vajdaságban indult, mára Pesten székelő Tudósok Apa kocsit hajt dalát. Inspiráló számodra a Tudósok, dr Máriás illetve Bada Dada zsillett-pengés abszurdíája?

A nyolcvanas évek végén, amikor elkezdtem művészkörökben mozogni, egy nagyon erős generáció volt éppen kibontakozóban. Urbán András *Aiowája* akkoriban mutatta be a *Gyíkokat*, melytől szó szerint tátva maradt a szám. Olyan egyéniségeket volt szerencsém megismerni, mint Keszég László, Francia Gyula, Karácsonyi Attila, Szemerédy Virág, és sorolhatnám hosszasan a sort. Nagy divat volt akkoriban afféle művésztársaságokba tömörülni, Papp Tiborral és Szerbhorváth Gyurival mi létrehoztuk a Co.pír-t, de külsősként a topolyai kötődésű Morbydcr Forcycr csoporthoz is volt némi közöm. A lényege ezeknek a csoportosulásoknak a művészkedés mellett elsősorban a polgárpukkasztás volt. Spontánul adtuk elő az újabbnál újabb koncepció nélküli performanszainkat, amibe ugyanúgy beletartozott a szipuzás a mileševói focipályán, mint az improvizatív színelőadás (ha nevezhetem egyáltalán annak) Szabadka főterén, de ugyanígy a „hivatalos” fellépések is az Ifjúsági Tribünön az elitközönség előtt. Emlékszem, Újvidéken Sinkovics Ede el akarta készíteni a halotti maszkomat, de a gipsz túl hígra sikeredett, aminek következtében majdnem megvakultam. Egy ilyen akciónk alkalmával Bada Dadáék előtt léptünk fel, és már akkor elkápráztattak a hiperprimitív szövegeikkel. Az *Apa kocsit hajt*, vagy a *Szabó Rozáliát agyonbaszta a villám* frenetikus hatással volt rám (is), s annak ellenére, hogy szerintem egész másfajta szövegeket írok, mint amilyeneket Bada Dada írt, valószínűleg bizonyos párhuzamok felfedezhetők a szövegekben.

A vajdasági szerzők gyakran nyúlnak Csáth világához. Téged mi vonzott jobban, a kultusza vagy a művészete? A narkós és szexuális kísérletei?

A Csáthhoz fűződő viszonyom sokban hasonlít a Darvasihoz való kötődésemhez. Miközben amit csak lehetett elolvastam Csáthtól, s ezáltal elsősorban a szövegeivel akartam kapcsolatba kerülni, valamiféle misztikus kapcsolat alakult ki Aaron Blumm és a Csáth Géza nevű szerző között is. Kezdhethném azzal, hogy mindketten álnevet használunk/használtunk, s folytat-

hatnám a *Csáth kocsit hajt* c. kötettel, amelynél a mai napig nem tudom, miért is lett annak a rövidtörténetnek Csáth a szereplője, aki ugye valójában nem is biztos, hogy az író Csáth-tal azonosítható. De a *Biciklizéseknél* is folyton emlegetik az *Egy elmebeteg nő naplóját*, miközben ebben sem volt semmiféle szándékosság a részemről. A Csáth-kultusz persze engem is megérintett, társaimmal együtt annak idején mi is felfedeztük magunknak a varázsló házát, Szabadkához csomó transzcendens és pszichedelikus emlék fűz, szentségtörés lenne, ha elmesélném, miket nem csináltunk a Csáth-szoborral annak idején.

A Csáth kocsit hajt Esterházy Péter Harmonia Cælestiséből is átvesz szövegegységeket. Más műveidben is számtalan idézet található. Te is vendégszöveg-kupec szeretnél lenni, mint Esterházy?

Valóban emelek be szövegeket más szerzőktől a szövegeimbe, de ezek valahogy maguktól jönnek, nem nyomozok utánuk, azok találnak meg engem. Persze rögtön ellent is mondok magamnak, a *Boldogasszony* című blog csak idézetekből állt össze, ott nem is akartam saját szövegeket használni... Nem hiszek a szerzői autoritásban, az eredetiségben, egyszerűen anynyi szöveg születik manapság, hogy nem biztos, tudni kell, ki a szerzőjük. Nem tartom bűnnek a mondatok lopkodását innen-onnan, ha annak megvan az indokoltsága, és tiszteletadási szándéka. Bár épp a napokban találkoztam egy olyan szerzővel, aki saját magától lopott mondatokat, és ez már nekem is magas volt. Amíg azonban egy-egy mondat új tartalommal telítődhet az idézettség által, addig magam részéről támogatni tudom az efféle kupeckedést.

A Csáth kocsit hajt könyvben ironikus ellenpontozással ugyan, de több novella a '90-es évek generációs tapasztalataként is olvasható. A szereplőid gyakran könnyű drogokhoz fordulnak a háborús realitás elviseléséhez. Neked is segített a fű abban az időszakban? Nem volt elég az irónia?

Valóban volt egy időszak, amikor használtam különböző szereket, hogy stimuláljam az írást, ez eleinte működött is, hihetetlen hosszúságú szövegeket írtam nagyon rövid idő alatt, aztán pedig szétlövöldöztem őket a cybertérbe. Tudni kell, hogy ez az internet térhódításának a kezdetén volt, nagyon élveztem az új kommunikációs formákat, emberek tucatjait bombáztam éjszakánként a leveleimmel. Az egyik barátom őrizgette is az e-maileket, szerinte ezek a szövegek jelentették az írásművészetem csúcsát, én sajnos elvesztettem őket, így ma már nem tudom megítélni az értéküket, azt viszont tudom, hosszútávon nem működött a dolog. Ehhez részben az is hozzájárult, hogy az én bombázásaim után, a NATO valóságos bombái jöttek, az én leveleim pedig egyre érthetlenebbek lettek a külvilágnak, néha magamnak is. Ma már nem használok semmilyen kábítószerrel, bár ahhoz, hogy írni tudjak, mindenféleképpen szükséges, hogy „másállapotba” kerüljek, legyen ez a másállapot szerelem, másnaposság, ihletettség vagy minek is nevezzem. „Józanon” túl normális vagyok, a mondataim is túl normálisak, melyeken csak szörnyülködni tudok.

A Biciklizéseink Török Zolival könyvedben egy ponton Svetislav Basara kultikus posztmodern könyvére, a Fama o bickilistima (magyarul: Feljegyzések a biciklistákról) című művére is utalsz. Miért volt fontos számodra ez az utalás? Vonzódsz Basara játékos pszeudo-történelméhez?

Bevallom őszintén, amikor elkezdtem írni a *Török Zolit*, semmilyen előtanulmányt nem folytattam a biciklizéssel kapcsolatban, csak a cím volt meg, aztán abból nőtte ki magát a szöveg. Bizonyos szempontból szégyeltem is magam, hogy régi bicikliként mennyire nem voltam tisztában a kerékpár irodalmának gazdagságával, ismertem ugyan néhány biciklis festményt, biciklis könyvet, de a blog születése közben szembesültem a bicikli kultúrtörténetének valódi

gazdagságával, az erotikus, vallási, transzcendens stb. vonatkozásaival. Basara könyvét ugyan ismertem még a 90-es évekből, de magához a bloghoz nem olvastam újra, az idézetet Barlog Károly barátom küldte el, és gondolkodás nélkül építettem bele a szövegbe, mert nagyon jól kifejezi az egész könyv kvintesszenciáját: a biciklisek csóróságát, a lelki gazdagság fontosságát az anyagi gazdagság helyett, a földi és égi szerelem közötti különbséget, a keresztre feszülést a szerelemért. A szöveg írása közben aztán több szerzőtől is idéztem, nem is mindig kerékpáros részleteket, magának a biciklinek inkább az innen-onnan összelopdosott képek miatt volt fontossága, amik egyfajta értelmezési lehetőséget adtak, olykor kulcsot egy-egy bejegyzés megértéséhez.

Könyved rendkívül szép kiállítású, a grafikai tördelés Danijela Mamuzić, Damir Rijovich és Sirbik Attila munkája. A borítón az Aaron Blumm mellett még egy név szerepel, a vajdasági származású képzőművészé, Sinkovics Edée, ő készítette a könyv illusztrációit. Honnan jött az ötlet a közös munkához? Hogyan zajlott az illusztrációs folyamat? Volt olyan, hogy egy-egy elkészült kép újabb történetekre inspirált?

Számomra is meglepő módon a szöveg már a születése közben is elég nagy népszerűsége telt szert, nemcsak rákattintottak, hanem rá is kattantak az emberek. Körülbelül a felénél tartottam, amikor Ede hallott belőle részleteket egy irodalmi esten (érdekes módon pont Becsén, ahol rengeteg közös dolgunk volt eszmélésünk kezdetén), és saját bevallása szerint épp egy alkotói válság kellős közepéből rángatták ki a hallottak. A szöveg olyan hatással volt rá, hogy rögtön elkezdte gyártani a képeket, és csakhamar utol is ért, a vége felé már ő nyösztetett türelmetlenül, küldjem a szöveget, hogy rajzolhasson. Nem tudom, ott lesz-e a könyv a könyvespolcokon pár évtized múlva, de azt elmondhatom, kultikus tárgy lett belőle, egyik ismerősöm például több száz fényképet készített a könyvről különböző környezetben, egy másik az oldalszámokkal üzenet szerelmének, biciklis pólókat, képeket, festményeket kapok ajándékba, arról nem is beszélve, hogy Török Zoli tovább éli az életét, különböző történetekben bukkan fel újra és újra.

Sinkovics Ede illusztrációinak köszönhetően a kötetedet felnőtt mesekönyvként is olvashatjuk. Erotikus mesekönyvként. A korábbi köteteidhez képest most feltűnően több az erotika. Hirtelen úgy érezted, felnőttél, most már erről is írhatasz? Erotikus számodra a biciklizés, az írás és a mese? Milyen alakú a biciklinyerged?

Kétségtelen, hogy másmilyen ez a könyv, mint a régebbiek, az biztos, hogy jobban össze van rakva, mint az előző szövegek, ehhez valószínűleg az is hozzájárult, közös gyerekről van szó, maga a megjelentetés mögött is komoly csapatmunka van. Az erotika azonban már az előző könyvekben is megvolt, például az olyan szövegekben, mint *A fiú, aki meg tudta gyújtani a saját fingját*, *A portugál kapcsolat*, de a Hábi-Szádi történetek is hemzsegnek a szexualitástól, ha nem egyenesen a pornográfiától. A biciklinyeregre is tekinthetünk fallikus szimbólumként, én ugyan a sajátomban még nem fedeztem fel erotikus vonásokat, viszont rengeteg erotikus és pornográf képet találtam, ahol a bicikli szexuális segédeszközként szerepelt. A biciklit is meg kell lovagolni, talán elég, ha ennyit mondom.

A Biciklizéseink Török Zolival először interneten jelent meg, részleteiben, az erre a célra létrehozott blogon. A történetekhez kevés hiperlinket, mindössze egyet csatoltál (ami a könyvben is megjelenik, csak ott nem lehet azonnal rákattintani). Inkább világhálós képekkel színesítetted a

bejegyzéseidet. Miért fogtad vissza a hiperlinkek beszúrogatását a történetekbe? Tartottál attól, hogy kaotikussá teszik a szövegálódát?

Számomra kissé így is kaotikus az internetes szövegváltozat, gondolkodtam is rajta, hogy valahogy átláthatóbbá teszem utólag, de aztán mégsem nyúltam hozzá, mert valamiféleképpen mégiscsak dokumentálja a szöveg születését. Maga a netes felület egyébként nem a technikája miatt vonzott, habár régebben próbálkoztam végtelen hipertextek létrehozásával, a *Csáth kocsit* hajtban vannak is ilyenek. Az internet, pontosabban a blog, mint naponta frissülő műfaj volt a kihívás számomra, régi vágyam, hogy rákényszerítsem magam a mindennapi írásra, de ez különböző okok, főleg a szétszórt életvitelem miatt, eddig még sosem sikerült. Most viszont ott voltak az olvasók, a kommentelők, a blog követői, akik követelték az újabbnál újabb részeket. A blog naplószerűsége miatt számtalan aznapi történést is belekerült a szövegekbe, néha szándékosan, néha akaratlanul, néha a megtévesztés szándékával. Az általad említett link is így került be, véletlenül olvastam az interneten azt a bejegyzést, és nagyon jókor jött, épp az egyik rész lezárásával küszködtem, az ismeretlen, autópályán átvágó biciklis szinte tálcán kínálta a megoldást, emellett egy újabb játéklehetőséget kínált a fiktív és referenciális olvasási stratégiák megzavarásához.

Sinkovics Ede illusztrációi milyen más dimenziókat mutattak meg számodra az általad válogatott, blogos képekhez képest?

Amíg a szöveget kieszerszer elolvastam már, és sokszor azt hiszem, minden szegmensét ismerem (igaz, még így is okoz néha meglepetéseket), addig Ede képei mindig újabb és újabb értelmezési lehetőségeket nyitnak meg a számomra (is). Többen elmondták már, és én is így érzem, a képek nem illusztrációi a biciklizéseknek, hanem egy másik, talán párhuzamos történetet mesélnek el. Amíg az internetről összelopkodott képek valamiféleképpen szorosan kapcsolódtak a történetekhez, olykor magyarázatok, olykor afféle rejtjelek voltak, s ezzel bizonyos módon lehatárolták a szövegeket, Ede saját biciklis élményeivel újabb és újabb ablakokat nyitott a történetben.

A Biciklizéseink Török Zolival a könyvformának köszönhetően lezárult. A történet azonban befejezetlen töredék maradt, erre utal a szójáték is a könyv utolsóelőtti bejegyzésében („Vég(r)e”), illetve az, hogy az utóbiciklizés zárómondata nem a könyvben, hanem az olvasóban hangzik el, mintegy fantomszóként: vége. Úgy láttam, hogy nem raktál fel újabb bejegyzést a blogon sem, ez azt jelenti, hogy a könyv hagyományos formája a blog nyitott, bármikor folytatható formáját berekesztette?

Sokáig gondot okozott, hogyan is zárjam le a történetet. Egyrészt nagyon beleszerettem Török Zoliba, másrészt újabbnál újabb részletek szólaltak meg belőlem, azonban ezeket a szerkezet már nem bírta el tovább („A folytonos úton levéstől a biciklim már alig tartotta magát, zörgött és kattogott az egész szerkezet, meg kellett állnom, hogy újra átgondoljam az egészet.”), önismétlésekbe keveredtem, az olykor banális és szentimentális részek „túlcsondulása” miatt az a veszély fenyegetett, hogy a szöveg veszíteni fog az erejéből, ezért jobbnak láttam abbahagyni befejezetlenül, anélkül, hogy elárultam volna a végén, ki is a gyilkos.

Az aaronblumm.blogspot.com címen további bejegyzések olvashatók boldogasszony néven – ezek is könyv alakra várnak?

Maga a *boldogasszony* címből talán lesz valamikor egy könyv, mert már régóta tervezek ezzel a címmel írni valamit, de ezek a bejegyzések egytől egyig idézetek, szintén összelopkodva,

szintén napi aktualitásokkal. Említettem az előbb a gyilkost, hát az a blog is egyfajta krimi, nyomozás volt, pontosabban rejtjeles üzenetek, elrejtett bizonyítékok története, talán túlságosan is személyes vonatkozásokkal. A *Biciklizések* szempontjából csak annyiban érdekesek, hogy először ott kóstoltam bele a blogolás műfajába, ott kezdtem el élvezni az interaktív alkotást, s amikor a *boldogasszony* lezárult, másnap Török Zolival folytattam ugyanazt.

Annak ellenére, hogy számos tagja van a blogodnak, kevesen kommentálták a biciklizős írásaidat. A kommentelés helyett inkább az olvasása vált narkóvá? Egy idő után Te is a könyv mellett döntöttél. Még mindig vonzó a könyvtest erotikája?

A kommentek helyett inkább magánüzenetek érkeztek, olyanok, hogy „én is biciklizek valakivel”, „nekem is van egy Török Zolim”, s talán a szöveg születése, tartalma annyira intimnek tűnt az olvasóknak, hogy nem merték nyíltan vállalni azt, amit én igen. A látogatottságból azonban tisztán lehetett követni, hány embernek volt elvonási tünete, ha Török Zoli nem érkezett meg időben, hányan kattintottak újra és újra egy-egy bejegyzésre, ki, mikor, hányszor olvasott el egy-egy biciklizést. Írás közben mindez nagyon inspiráló volt, szerencsére nem csak magamon látom, hogy az író egy nagyon hiú állat, nem is szégyellem bevallani, számomra mindig is fontos volt, hogy elolvassák, amit írok, kapjak visszajelzéseket, az írás szempontjából néha egy-egy „amatőr” mondat fontosabb, mint egy jó kritika, elismerés vagy díj. Hogy a biciklizésekből könyv lesz, az körülbelül az írás kétharmadánál kezdett kiderülni, azonban így is külön projekt volt a blog, és külön a könyv. Több mindent át kellett alakítani, több mindent meg kellett változtatni ahhoz, hogy könyvtestként is funkcionálni tudjon. Sokat bíbelődünk a szerkezettel, a képekkel, végül a nyomdákkal, mire eljutottunk az „erotikához.”

Az új köteted egy régi, felvilágosodás kori műfajt elevenít fel: a naplóformát. A napló önkényes a szubjektivitásnál fogva. Ám a te kötetedben éppen ez a szubjektivitás talán a legproblematikusabb. Ez összefügg az önéletről paktum problémájával is. Korábbi műveidben is ironikusan vagy parodisztikusan viszonyultál az én kérdéséhez. Az önéletrajz számodra csak fikcióként vagy konstrukcióként lehetséges?

Az önéletrajz számomra olyan zavaró tényező, melyet nem lehet kiiktatni a fikcióból. A szövegek olvasásakor sokan pont az önéletrajzi elemeket keresték, vélték felfedezni, miközben az én szándékom éppen az ellenkezője volt, minél jobban elrejtteni az önéletrajzi vonatkozásokat. Ez egy idő után egyfajta játékká változott, a megtévesztés miatt a fikciót próbáltam valóságként beállítani, a valós dolgokat pedig annyira fikcionalizáltam, hogy semmiféleképpen nem lehetett rájuk ismerni. A *Biciklizésekben* persze az is bonyolította a dolgokat, hogy női elbeszélő szólal meg a történet elején, aki aztán hol követhetően, hol rejtetten, hol véletlenszerűen váltakozik a férfi elbeszélővel. A régebbi szövegekben is sok életrajzi elem megjelent, sokszor rá is játszottam erre a névadásokkal (Pl. *Virágék a kínai boltban*), hogy minél jobban összezavarjam az olvasóimat. A *pizsamacsempész* című szöveg például úgy kezdődik, hogy „*Virág Gábornak hívnak, a kishegyési helyi közösség titkára vagyok*”, miközben a szöveg szerzőjeként Aaron Blumm szerepel.

Úgy vettem észre, írásaidban a transzcendenciával is foglalkozol. Fontos számodra a transzcendencia vagy ez csak írói fortély a történet kiszínesítéséhez?

Azt szoktam mondani, én egy racionális fickónak képzeltem el magam, de aztán a múltkor egy régi ismerősöm rációzott erre, mondván: „Virág, ne hülyéskedj, te soha nem voltál racionális.” Mondott is pár példát, ami alapján igazat kellett adnom neki, ezért inkább úgy fogal-

maznék, racionálisnak képzeltem el a világ működését. De aztán a különböző „merüléseim” alatt olyan sok irracionális élményem volt, hogy most is, amikor aránylag józan életet élek, sokkal inkább figyelek az álmokra, a véletlenekre, a véletlenszerű találkozásokra, a csodákra, azokra a transzcendens jelzésekre, melyekből úgy érzem, sokszor többet tanulhatunk, mint a józan eszünk diktálta racionalitásokból. Hazudnék, ha azt mondanám, nem foglalkoztat a transzcendencia, de talán még jobban érdekel a pszichedélia, szeretem összezavarni a tudat-állapotokat.

Nekem úgy tűnt, hogy az általad '97-'99-ig főszerkesztett (akárcsak az utánad lévő szerkesztők esetében) Symposion nyitott volt ugyan a délszláv irodalomra, képzőművészetre és más művészeti ágakra, ám nem annyira szisztematikusan és átfogóan, mint az Új Symposion idején. A háború szűkítette le a kulturális kapcsolatok horizontját? Főszerkesztőként hogyan viszonyultál az Új Symposion hagyományához: mennyire volt az számodra megterhelő és mennyire inspiráló?

Amikor a generációm került a Symposion élére, mindent előről kellett kezdenünk. A legjellemzőbb történet a régi Sympóval kapcsolatban talán az volt, hogy szóltak egyszer, a régi Forum-házás szerkesztőségéből, pakoljuk át a hagyatékot, el is mentünk érte, de nevetséges volt, ami megmaradt a régi szerkesztőségek „vagyonából.” A kapcsolatokat hát újra kellett építeni, a név ugyan megmaradt, de egyáltalán nem működött afféle varázsszóként, ami előtt minden kapu kitérült volna. Amennyire én észrevettem, a régi szerzők inkább személyekhez kötődtek már akkor, mintsem a folyóirathoz, s ez mind magyarországi, mind ex-jugoszláv viszonylatokban így volt. Hiába hivatkoztunk mi a nehéz helyzetünkre, a háborús körülményekre, az, hogy Symposion néven folytattuk a lapcsinálást, inkább megnehezítette, mintsem megkönnyítette a dolgunkat. A kezdetekben talán túl is vállaltuk magunkat, talán évi négy számmal kellett volna kezdeni, így több időnk marad az írások beszerzésére, szerkesztésére, szerzők felkutatására. Mindig is nyitni akartunk a délszláv irodalmak felé, de pont egy olyan időszakban kerültünk a lap élére, amikor mindent áthatott a bizalmatlanság, a paranoia. A Soros-féle támogatásnak köszönhetően aztán sikerült becserkésznünk szerzőket, de gondjaink voltak a fordítókkal, fordításokkal is. Említettem már az interjú elején, éppen mire elkezdett volna működni az egész, mire összeállt egy jó szerkesztőség, szézzavartak bennünket a NATO bombái. A bombázások előestéjén kezdtünk el mi magunk is szerb lapokban publikálni, kezdtünk ismertek lenni valamennyire a szerb kulturális közéletben, akkorra sikerült megjelentetnünk egy szerb nyelvű Sympsion-antológiát is, amitől sokat vártunk, bemutatót terveztünk Belgrádba, Újvidékre, több szerbiai városba, de mire ezt megvalósíthattuk volna, már nem sokan maradtunk Szerbiában a szerkesztőségéből.

A kishegyesei, mára legendássá lett Dombos fesztivál irodalmi programjának főszervezője vagy. Milyen alapelvekből indult el a fesztivál ötlete, s Te milyen irányba szeretnéd alakítani a közeljövőben a fesztivál irodalmi arculatát?

A fesztiválnak szintén háborús előzményei voltak, a kilencvenes évek bezártsága ellen próbáltunk védekezni azzal, hogy a kishegyesei nyarakat különböző kulturális tartalmakkal töltöttük meg. Akkor íródtak a *Dombosi történetek* is, nagyon pörgött velünk az élet. 2001-ben aztán lehetőség adódott arra, hogy mindezt egy összművészeti fesztivállá alakítsuk, melynek nem titkolt célja volt az is, hogy a háborús letargiából felrázza kicsit a régiót, úgy hogy közben mi magunk is jól szórakozzunk. Kezdetben egy hónapig tartott az őrület, több mint száz

produkciót zsúfoltunk be a hétvégébe, valóban pezsgett azokban a napokban a település. Idővel az egész megváltozott, részben mi is belefáradtunk, voltak évek, amikor már csak a rutin működtette a fesztivált. Egy idő után azt vettem észre, egyre jobban eltávolodok az irodalmi programoktól, minden mást csináltam, csak azt nem. 2010-ben ezért váltottam, úgy mond visszakanyarodtam a gyökerekhez, és ráfeküdtem az irodalmi történetekre. Úgy érzem, az idei évben sikerült is valamit érzékeltetni abból, mik is a szándékaink, a színvonalas beszélgetések mellett, szeretnénk komolyan foglalkozni az utánpótlás nevelésével is, a tavalyi év óta irodalmi táborunk is van, ami fontos helyszíne szeretne lenni a felnövekvő irodalmi generációk nemformális képzésének. A szerb irodalom felé is nyitottunk, szeretném, ha a jövőben ez a szál is erősödne.

Évekig Kishegyes polgármestere voltál. Hogyan kötődik egymáshoz a politika, az irodalom és a kulturális fesztivál? Hogyan értelmezed saját politikai szerepedet? Volt már olyan döntés, amit akaratod ellenére tettél meg a párt érdekében?

Nem polgármestere, inkább afféle miniszterelnöke vagyok a településnek (a pontos funkcióm: a kishegyesi helyi közösség titkára). Hogy ebbe a pozícióba kerültem, azt elsősorban a fesztiválunknak köszönhetem, azon keresztül lettem része a település életének, kapcsolódtam be az itteni történetekbe, lettem több civil szervezet tagja, s egy idő után a civilek kerestek meg, hogy pályázzak erre a munkahelyre. Nem vagyok párttag, ezért nem kell egyet értenem semmilyen párt döntéssel, ugyanakkor mégis egyfajta politikai szereplő vagyok, néha olyan emberekre kell mosolyognom, akikre nincs kedvem mosolyogni. Többször gondolkoztam már komolyan a távozáson is, mert félek attól, hogy túlságosan is beleragadok ebbe a szerepbe, ugyanakkor fontosnak tartom, hogy értelmiségiként próbáljak javítani a környezetem életkörülményein. Ha egyszer távozok, azért reménykedem, afféle külső tanácsadóként számítanak majd rám továbbra is, mert úgy érzem, sok fontos dolgot indítottunk el azzal a csapattal, amelyikkel együtt dolgozom.

Ha már a politikáról szó esett, akkor ne maradjon ki a hozzá közel álló színház sem. Drámát is írsz, vonz a színházi terep? A színházi sikerrel jobban meg lehet gazdagodni, mint a szépíróival?

Az a helyzet, hogy valóban írtam egy drámát, de azt is be kell vallanom, összecsaptam az egészet. Volt egy felkérésem, a pályázat miatt határidőre kellett leadnom a szöveget, irkáltam is valamit, de mindig is utáltam a határidőket, így se füle, se farka nem lett az egésznek, igyekeztem minél előbb elfelejteni a dolgot. Pechemre a pályázat nyert, a drámát be kellett mutatni. Próbáltam javíthatni, átírni, de semmit nem lehetett kezdeni vele, a pályázat miatt nem nagyon lehetett változtatni rajta. Elindultak a próbák, és legnagyobb meglepetésemre a főpróbára össze is állt valami, mintha lett volna értelme a darabnak. Minden elismerésem a rendező és a színészeké, hogy ki tudtak hozni belőle valamit. A másnapi bemutaton azonban valamiért mégsem működött a dolog, én legalábbis nagy bukásként éltem meg az egészet. Az is igaz azonban, hogy annyi pénzt összesen nem kerestem még az irodalmi munkásságom alatt, igaz, meg is fizettem az árát a könnyen jött bevételnek: úgy döntöttem, a keresetből építetek egy garázst az udvaromban. Mivel a mezsgyére építkeztünk, engedélyt kellett kérnem a szomszédomtól, ő szóban bele is egyezett, de ahogy emelkedtek a falak, elkezdett velem kötozködni, újabbnál újabb kifogásokat találva. A garázs felépült ugyan, de másnap ki is jöttek az ellenőrök, és közölték velem, a szomszédom feljelentett, s mivel nem volt papírom a beleegyezéséről, végül le kellett bontanom az épületet. Valójában nem bántam az egészet,

mert éreztem, a drámám áll bosszút a könnyelműségemen. Talán egyszer jóvátételként meg kellene írnom a garázsépítésem drámáját, hogy valójában megszolgáljam az akkor megkeresett pénzt.

Filmforgatókönyvre nem gondoltál még?

Nemcsak, hogy gondoltam, hanem már egy film is készült belőle. Ez is kötődik Sinkovics Edéhez, 2001-ben szervezett egy összművészeti alkotótábort, amibe én egy hét késéssel csöppentem bele, amikor is Ede már nagyban forgatta trashfilmjét *Carry Townslin*ról, a dél-bánáti szelleműzőről. Ede megkért, szálljak be én is a projektbe, amihez ugyan pénzünk nem volt, csak egy kölcsönbe kapott kameránk és egy operatőrünk, azonban nem kellett sok, máris azt vettem észre, nemcsak a forgatókönyvet írom, hanem szereplője is vagyok a filmnek. Az akkori forgatást hamarosan követte egy Budapesten, majd Becsén, később hónapokig jártunk Újvidékre a film utómunkálatai miatt, az egészre biztos ráment másfél-két évünk, de aztán végképp elfogyott a pénzünk, és nem tudtuk hogyan folytatni. Érdekes módon itt is közbelépett a történelem, több ígéretünk is volt innen-onnan, de jött a Đindić-merénylet, összezavarodott megint minden. Később a rendezőnk újra elővette a filmet, rendezői diplomát is szerzett vele Belgrádban, majd ráfeküdt az utómunkálatokra, de a mai napig nem tudott pontot tenni a végére, valahol túlbonyolódott az egész történet, talán azt is úgy kellett volna befejezni, mint a *Biciklizéseket*: ne derüljön ki a végén, kinek ki volt a gyilkosa.

